

PROGRES ȘI CULTURĂ

REVISTĂ PEDAGOGICĂ — SOCIALĂ — LITERARĂ

CUPRINSUL:

Octavian Goga	<i>Vasile Netea</i>
Probleme școlare	<i>Gh. Anifel</i>
Originea popoarelor arlene	<i>Prof. Ion Hurdubețiu</i>
Despre muzica populară	<i>C. Zamfir</i>
Apel	<i>Inv. Iacob Vescan</i>
<i>Al Lascarov-Moldovanu : Tătunu</i>	<i>Mihail Moldovanu</i>
<i>Ioan Lupaș : Istoria unirii Românilor</i>	} <i>Iosif Bâtiu</i>
<i>Gen. Ștefan Panaitescu : Izbânda românismului și minoritarii în armată</i>	
<i>Vladimir S. Boantă : Niccolo Machiavelli și machiavelismul</i>	

OCTAVIAN GOGA

A murit așa cum a trăit: vijelios, fulgerător, năprasnic, sgu-
ditor, tragic...

Octavian Goga... Un fulger isbucnit din ciocnirea dintre pământul și cerul valah. O flacără destinată să ardă înalt sub bolta înnorată. O spadă de foc aruncată între robie și libertate pentru a le defini. Un talent superb, magnific, grandios. Un glas de Arhanghel revărsat peste un început de veac cumplit. Un fanatic al gândului. Un uriaș al credinței. Un titan al luptei. Un zeu al nădejzii și al biruinței. Un poet. Un profet. Un om chemat din noaptea tainelor pentru a împlini o misiune aprigă. Vifor înfricoșat, cutremurător, vulcanic. Animator năvalnic. Erou și mucenic. Un simbol, o idee, un crez. A murit sfâșiat și desnădăjduit fără a se putea cununa cu biruința din urmă.

El, veșnicul biruitor...

El, steaua victoriei...

Octavian Goga... Doliu crud. Desnădejde valahă. Plâng voevozii, domnii și vlădicii. Plâng poeții și clăcașii, cărturarii și plugarii. Plânge țara, plânge neamul, plânge Ardealul. Plâng feciorii României. Plâng apele, plânge Oltul, plânge Prutul, plânge Murașul și plâng tustrele Crișuri. A murit poetul pătimirii românești, a murit Octavian Goga. De-acum se înșiruie și el în racla sfântă a neamului [alături de Bălcescu, de Eminescu, de Alecsandri, de Delavrancea, de Coșbuc, de Vlahuță. Alături de prietenii săi dragi: Șt. O. Iosif, Chendi, Vlăicu, Lucaciu. Octavian Goga s'a coborât în mormânt, a intrat în pacea veșnică, s'a cununat cu moartea biruitoare.

Dar mirele morții a fost însemnat din leagăn cu steaua nemuririi. Ea va străluci de-apururi. Nemuritorul începe o viață nouă. Viața gloriei eterne.

Moarte, zadarnică ți-a fost biruința!...

* * *

Poezia lui Octavian Goga se caracterizează în primul rând prin eroica ei pornire revoluționară. Cadrul, cuvintele, sensul, ritmul, imaginile, accentele vibrează cutremurător, cumplit, împotriva oprimării naționale. Dela un capăt la altul e străbătută de acelaș torent sguđuitor. Protestarea violentă țâșnește din fiecare vers. In fiecare imagine scapără flacăra aceleiași nădejdi. Un clocot vulcanic durduie în fiecare strofă. Pretutindenii răsună acelaș ecou vijelios al răsvrătirii. Idealul poetului e libertatea, libertatea aceloră cari prin versul său se exprimă atât de desnădăđuuit:

*Avem un vis neîmplinit,
Copil al suferinții —
De jolea lui ne-au răposat
Și moșii și părinții...*

*Din vremi bătrâne, dedemult,
Gemând de grele pătimi,
Deșărtăciunea unui vis
Noi o stropim cu lacrimi.*

Deșărtăciunea acestui vis și lacrimile acestea însângerate sunt isvorul poeziei lui Octavian Goga. Conștiința lor constituie elementul dinamic al poeziei sale, și tot ele vor constitui și axa etică a tăiosului ziarist, a marelui luptător național, a aprigului om politic de mai târziu.

Intreagă opera sa e inspirată de această luptă pentru libertate, atâtea veacuri innăbușită în sânge, vis neîmplinit.

Incepând cu moartea eroică a celui nefericit Gelu care a căzut vitejește apărând libertatea Ardealului, continuând cu jertfa năprasnică a lui Mihai-Viteazul, desrobotorul de o clipă al acestui sfânt pământ, pentru libertatea căruia au sfârșit în chip atât de tragic eroii revoluției dela 1784, Horia, Cloșca și Crișan, și pentru care s'a ridicat cu svârcoliri de leu și Avram Iancu, Craiul Munților, Ardealul n'a fost decât un vast cimitir al aspirațiilor noastre innăbușite, un cimitir însângerat în care mucenicii drepturilor noastre s'au coborît desnădăđuiți.

Sava Brancovici, Inocențiu Micu-Klein, George Șincai, Simion Bărnuțiu, Al. Papiu Ilarian, Andrei Murășanu, Andrei Șaguna, Avram Iancu, muriseră măhniiți de neisbânda visului. Muriseră înfrânți.

Dar lupta lor trebuia continuată, șirul lor nu se putea sfârși. Octavian Goga se înșirule ou lira sa sguđuitoare alături de ei.

De altfel aceasta a și socotit el că trebuie să fie misiunea vieții sale — aceasta și nu alta, pentru realizarea ei înfrângându-se pe sine însuș.

Ne-o spune așa de clar și de emoționant în *Rugăciunea sa* :

*In pieptul sbuciumat de doruri
Eu simt ispitele cum sapă,
Cum vor să-mi tulbure isvorul
Din care sufletul s'adapă.
Din valul lumii lor mă smulge
Și cu povăța ta 'nfeleaptă,
In veci spre cei rămași în urmă,
Tu Doamne, văzul meu îndreaptă.*

.....
**Alungă patimile mele,
Pe veci strigarea lor o frânge
Și de durerea altor inimi
Învăță-mă pe mine-a plânge
Nu rostul meu, de-apururi pradă
Ursitei maștere și rele,
Ci jalea unei lumi, părinte,
Să plângă 'n versurile mele.**

*Dă-mi tot amarul, toată truda
Atâtor doruri fără leacuri,
Dă-mi vijorul în care urlă
Și gem robii de veacuri.*
**— De mult gem umiliții 'n umbră,
Cu umeri gârbovi de povară...
Durerea lor înfricoșată
In inimă tu mi-o coboară.**

Având un asemenea crez și o asemenea țință, era firesc ca Goga să nu calce nici pe urmele pustuitoare ale scepticului Eminescu, nici pe urmele șăgalnice ale idilicului Coșbuc. El își croește drumul său propriu, drum de foc și biruință. Poezia lui Goga e chemare la luptă, glas cutremurător peste văi și sate românești, foc înălțat aprig pe creștet de munți. Poezia lui e strigătul desnădejdiei din urmă, prorocirea izbăvirii ce se apropie, credința nestrămutată în isbândă, îndemnul năvalnic la luptă.

Poezia lui Goga era în acel moment însăși glasul neamului, glasul gliei daco-române, ai cărei fii gemeau sub robia întunecată a pajurelor nesăfule. Poezia aceasta pătrunde adânc în sufletele românești, devine o lozincă națională, aspirațiile de libertate națională țâșnesc din ea ca fulgerele dintre nouri. Ea îmbrățișează în aceeaș sinteză de foc și durerea Basarabiei cotropite de Ruși, și jalea seculară a înstreinatului Ardeal. În 1912, la împlinirea sutei de ani de când Basarabia a fost răpită de Ruși, Octavian Goga, cântărețul pătimirii Ardealului, dă expresie cutremurătoare acestei sfâșietoare robii.

În *Vorbeau azi noapte două ape* lacrimile sale curg cu aceeaș dragoste și pentru Prutul care prin versurile poetului se exprimă atât de desnădăjduit :

*In taina apelor afunde
Un țintirim de veacuri port
Mi-e albul înspumatei unde
Mai trist ca giulgiul unui mort..
Din vreme 'n vreme mă străbate
Un lung îndepărtat fior,
Și 'ncheieturile trunchiate
Atâta de cumplit mă dor...*

.....
*Eu simt cum matca mea tresare
De-al amintirilor șuvoi,
Arcașii lui Ștefan cel Mare
Imi cer azi moaștele 'napoi...*

și pentru bătrânul Murăș care vorbește în noapte cu Prutul :

*In valul meu de veacuri plânge
Acelaș vaier stins și mut,
Mai multe lacrimi decât sânge
Nisipul meu a cunoscut.
Tu-ți plângi mărirea îngropată,
Eu jaleă veche an de an,
**Tu ai avut părinți odată
Eu veci de veci am fost orfan..***

Ascultând vorba acestor două ape desnădăjduite, poetul isbucnește în tumult de lacrimi :

*Nedumerirea mă supune
Când rostul patimii v'ascult,
Căci inima nu-mi poate spune,
Pe care să vă plâng mai mult..*

Goga e simbolul luptei de desrobire națională.

Dar această desrobire nu va putea veni decât după supremul examen al sângelui, după suprema opintire a neamului.

Pentru această opintire el știe că se vor deslănțui neîndurători robotarii pământului, plugarii, clăcașii, cosășii, toți cei „urziți din lacrimi și sudoare“, ei, „cei mai buni copii ai firii“ și vede biruința nădejdlor lor crescând ca un soare de primăvară românească.

Atunci — în ziua mare a învierii,

*Acești ostași cu tețe ofilite,
Cu zâmbet mort, cu suflete trudite,
Ca 'ntineriți de suflul primăverii
S'or ridica, ei cari au fost străjerii
Amarului și-ai morții și-ai durerii,
Cu brațul greu de greul răsplătirii.*

— *Toată țărâna gliei desrobite*

Și munții toți și-adâncurile firii

Vor prăsnui din pacea lor urnite

Infricoșata clip'a premenirii,

Când suflet nou primește întrupare

Și 'n strălucirea razelor de soare

El hărăzește vremii 'nbătrânite:

Vestmântul nou, de nouă sărbătoare.

Pentru vestirea și pregătirea acestei sărbători întemeiază Octavian Goga la Budă-Pesta; în inima maghiarimii, încă din 1902, student fiind, împreună cu marii săi prieteni Alexandru Ciura, Oct. Tăslăuanu, Ion Agârbiceanu, Ion Lupaș, Silviu Dragomir și atâția alții, revista „Lucefărul“ în care se arată drumul luminos al tinerei generații ardeleni.

Octavian Goga e în fruntea ei. Talentul lui despică drum aprig în noapte. Talăzuește valuri de avânt românesc.

Poetul e primit la București în 1906 cu flori, e încununat cu laurii Academiei Române, în urma unui raport elogios semnat de către însuș Titu Maiorescu, marele pontif al literaturii române. Gloria

ii surâde darnică. De mult n'a mai fost primit un poet cu atâta bucurie, cu atâta avânt. Versurile lui însuflețesc o țară întreagă.

Octavian Goga e mereu pe creasta valului vestind marea sărbătoare ce va să vie.

Această sărbătoare e toată nădejdea lui Octavian Goga, nădejdea cea mare a cărei împlinire va cununa acest neam cu libertatea, cu unirea tuturor celor de un sânge și de o lege, sărbătoare ce nu va putea fi serbată însă decât prin triumful jertfei de sânge. El o simte viuind în inimile oprimate ale plugarilor, fiindcă:

*In pacea obidirii voastre
Ca 'ntr'un întins adânc de mare,
Trăește 'nfrișatului viitor
Al vremilor răsbunătoare.*

Răsbunarea aceasta cumplită, răsbunarea unei mii de ani, răsbunarea iobagilor bătuți cu biciul, a martirilor frânți pe roată, răsbunarea celor batjocoriți și chinuiți, va izbucni într'o zi ca un fulger dărâmând toate cetățile de piatră și de fier, zdrobind pe toți tiranii cei fără de lege. Ca un tunet ar vrea poetul să cadă urgia acestei răsbunări, aprinzând toate hotarele pământului robit, așa cum arde codrul isbit de trăsnet:

*Departa s'a aprins un fulger,
Lovind în creasta ta năprasnic,
Și 'n tot hotarul tău mânia
Și-a început păgânul prasnic.*

**E-al răsvrătirii noastre tunet
Și 'n neagra ta cutremurare
Atâtea veacuri umilite
Iși gem strivita răsbunare.**

De mila nefericitului Ardeal plâng apele și codrii, câmpurile de mătase, cărările prăfuite, luncile și poenile, cântecele și doinele, plânge poetul cu amar:

*La noi nevestele plângând
Sporesc pe fus fuiorul,
Și 'mbrășișându-și jalea plâng
Și tata și feciorul.
Sub cerul nostru 'nduioșat
E mai domoală hora,
Căci cântecele noastre plâng
In ochii tuturorora.*

Suferințele mușcă adânc din inima Ardealului. Chinurile sunt tot mai cumplite, soarta tot mai neîndurată, steua biruinții parcă tot mai departe. Mucenicii libertății se înmulțesc și se jertfesc unul după altul, tot mai crunt loviți, tot mai nemilostiv, tot mai nedrept. Se sufocă un neam întreg. Abia trecuseră câțiva ani dela impresionantul proces al Memorandului. Împăratul dela Viena a refuzat să asculte doleanțele Ardealului. Ioni Rațiu, Vasile Lucaci, Gh. Pop de Băsești, Dimitrie Comșa și toată delegația memorandistă, zac în temnițele maghiare.

Poetul va fi auzit poate cu urechile lui de copil în casa popii din Rășinari, toată drama acestui senzațional proces în care, dacă dreptatea românească a fost condamnată cu brutalitate, apoi regimul maghiar a devenit odios în fața lumii întregi. Presa europeană se ocupase pe larg de acest scandal. Clemenceau stigmatizase, așa cum numai el știa să o facă, regimul maghiar. Politica desnaționalizatoare a lui Tisza și Aponny se desfășura în toată cruda ei sălbăticie. Temnițele gemeau de numărul tot mai mare al condamnaților politici: ziariști de lege veche cari înfierau aceste cruzimi, profesori cari își creșteau elevii în cultul visului milenar și în nădejdea dreptății ce va să vie, preoți cari cu predici luminoase mângăiau norodul obidit, studenți cari făceau să răsunе din când în când „Deșteaptă-te Române“. Fiara voia să ne sugrume mișelește și să-i rămână glia bogată. Ardealul trecea prin cele mai crâncene momente ale istoriei sale. Desnădejdea poetului se înfrățește atunci cu undele aprige ale Oltului:

*Slăvite fărmituri a vremii,
Demult v'am îngropat văleatul..
Neputincios pari și tu astăzi —
Te-a 'ncins cu lanțuri Împăratul.
Ca unda ta strioltă, gemem
Și noi, tovarășii tăi buni,
Dar de ne-om prăpădi cu toții
Tu, Oltule, să ne răsbuni.
Să verși păgân potop de apă
Pe șesul holdelor de aur;
Să piară glia care poartă
Instrăinatul nost țeznur;*

*Țărâna trupurilor noastre
S'o smulgi de unde ne 'ngropară
Și să-ți aduni apele toate,
Să ne mutăm în altă țară !...*

Înainte însă de a se muta în altă țară, Octavian Goga trebuie să îndure și el ceea ce au îndurat și precursorii săi. E condamnat pentru activitatea sa națională la un an închisoare. O execută în 1912 la Seghedin. Acolo primește vizita lui Caragiale. Scrie însă *Din umbra zidurilor* :

*Când l-au închis după zăbrele
Și paznicii l-au petrecut,
L-au despoiat de toate cele,
De tot sârmanul lui avut...*

*L-au dus așa 'ntre răsvrățiții
De după zidul fără glas,
Dar și-au uitat nenorociții
Că gândurile i-au rămas.*

Cine i-ar fi putut stăvili avânturile uriașe? Sârmană temniță neputincioasă. Zădărnice l-ai închis pe Ion Slavici, pe Vasile Lucaci, pe Ion Lupaș, pe Octavian Goga, pe Voicu Nișescu, pe Rusu Șirianu. Zădărnice! Dreptatea neamului tot va triumfa. Ceașul izbăvirii e aproape.

* * *

În 14 Iulie 1914 izbucnește războiul mondial. Austro-Ungaria intră în hora morții. A sosit ceașul răzbunării noastre. La luptă deci, la luptă năprasnică pentru realizarea idealului național. Lupta n'o puteau da însă decât frații de peste Carpați, iar ei întârziiau. Octavian Goga trece munții împreună cu neodihnitul luptător ardelean, Vasile Lucaci. Din motive diplomatice și militare guvernul României declarase deocamdată neutralitatea.

În jurul hotarelor românești urlă furtuna războiului. Mii de ostași ardeleni erau duși să moară pe fronturile austro-ungare.

Preoții erau smulși dela altare și târâți în temniți. Gemeau închisorile de plânsul celor prinși: intelectuali, țărani însuflețiți, femei cu înalt simț patriotic. Văduvele și orfanii plâneau pe toate ulițele. Ardeaul clocotea în vaer cumplit. Rănile sale sângerau amar. Clopotele au fost coborâte din turnuri pentru a se

turna din ele gloanțe. Privirile se îndreptau desnădăjduite peste Carpați. Unde ne sunt frații, unde ne sunt desrobitorii?

De ce întârzie? Unde-i sufletul jertfei dela Turda?

România aștepta însă ceasul potrivit. Octavian Goga vedea în această așteptare un pericol de moarte pentru desrobirea Ardealului. Deslănțuie atunci, alături de titanii cuvântului, Take Ionescu, Barbu Delavrancea, Nicolae Filipescu, Nicolae Iorga, o formidabilă campanie pentru intrarea imediată a României în războiul pentru cucerirea Ardealului. Ia cuvântul la toate întrunirile, glasul lui de foc răscolește mulțimile, le însuflețește, le sguđue, le farmecă. E epoca cea mai vijelioasă și mai fierbinte din viața lui Octavian Goga. Scrie, vorbește, aleargă, cutreeră țara, explică, imploră, plânge, amenință. Fiecare cuvântare a lui taе pârție adâncă în mințile ascultătorilor, fraza lui năvalnică înfioară inimile, le face să bată puternic pentru soarta Ardealului, deslănțuie un aprig curent pentru trecerea Carpaților. Articolele și poeziile lui se citesc cu înfrigurare, cu sete, cu emoție, cu entuziasm.

Octavian Goga e solul înflăcărat al Ardealului, solul unei mii de ani de robie, e apostolul destinat de soartă pentru această misiune istorică.

Scrie vibrantele și impresionantele *Cântece fără țară*:

*Eu sunt o lacrimă târzie
Din plânsul unei mii de ani,
Sunt visul care reinvie
La vetrele celor orfani
Sunt o muștrare călătoare
De pe țărâmurі fără glas,
Și dintr'o lume care moare
Sunt strigătul ce-a mai rămas.*

*Eu sunt oftatul care plânge
Acolo 'n satul meu din deal,
Sunt țipătul muiat în sânge
Al văduvelor din Ardeal.
Sunt solul dragostei ș-al urii,
Un visător de biruinți,
Ce port blesteme 'n cerul gurii,
Drept moștenire din părinți.*

Insfârșit, țara neutrală, după o șovăire de doi ani, se hotărăște. La 15 August 1916 armata română trece Carpații. Versurile lui Octavian Goga sunt pe toate buzele, însuflețesc toate inimile. Doi ani ține epepeia noastră. Năprasnică și cumplită. Mor 800.000 de viteji. Invingem după sforțări supraomenești. România Mare e o realitate.

La 1 Decembrie 1918 adunarea națională dela Alba-Iulia proclama unirea Ardealului cu patria mamă.

Lanțurile cad neputincioase la pământ! Dela Nistru până la Tisa fâlfăie steagul românesc...

Visul împlinitu-ni-sa !..

Octavian Goga a fost proorocul biruitor.

Octavian Goga poetul Ardealului, poetul libertății!..

* * *

Dar evocarea poeziei lui Octavian Goga n'ar fi completă, n'ar fi atât de înduioșătoare, dacă n'am aminti aici de acele minunate poezii în care se șbuciumă și se frământă inima pură a poetului, inima cântărețului duios și gingaș, desbrăcat de armura de fier a vijeliosului luptător.

În clipele sale de liniște, în scurtele și rarele popasuri îngăduite de necruțătoarea luptă, în momentele în care poetul se abandonează propriilor sentimente, Octavian Goga ni se desvăluie în toată sinceritatea sa omenească, atingând coardele cele mai intime ale profunde sale sensibilități, înduioșând și emoționând adânc pe cititor.

Octavian Goga a dat în viață o luptă grea, cutezătoare, adeseori ingrată, a călătorit mult, a străbătut multe meleaguri streine, în creerul său a adunat ca într'un cer spuzit de stele svâcnirea multor idei înalte. A fost un intelectual de rasă, un aristocrat al gândirii, un prinț al poeziei. Dar această ascensiune amețitoare și-a avut și ea procesele ei de conștiință, și-a avut și ea îndoielile și desnădejdele ei. Poetul s'a simțit adeseori singur în bătaia viforelor, singur pe piscuri încuprinse de furtună, singur și obosit, în conflict cu toate rânduielile lumii acesteia, în conflict cu cerul atâtor nădejdi:

Atâtea legi ș'au picurat otrava

In inima rătăcitoare 'n lume

Ș'atâtea duhuri privegheau în umbră

Toți mugurii nădejdi să-mi sugrume

*Pentru atâtea poticniri în cale
Și ispitiri de 'nvățături deșerte
Ș'atâta suflet risipit pe drumuri
Putea-va oare ceriul să mă ierte?...*

S'a simțit smuls din lumea neprihănită a copilăriei sale, petrecută acolo la Rășinarii Sibiului, la poalele Carpaților, alături de cripta lui Șaguna, într'o atmosferă patriarhală și caldă. În focul luptelor sau în pragul atâtor depărtări s'a dorit adeseori acasă, la Rășinari, în satul românesc, între tovarășii săi de joacă, lângă *bătrânii* săi părinți. S'a simțit adeseori străin de toți cei ce-l înconjurau, desrădăcinat, pierdut pe cărările fără de număr ale vieții.

În asemenea momente lira lui plânge înduioșetor și tragic.

Cine nu cunoaște *Bătrânii* lui Octavian Goga? Cine n'a cântat această poezie? Ce băiat de țaran dat la învățătură nu și-a simțit ochii plini de lacrimi ascultând-o? Care, în ore de adâncă melancolie, n'a simțit acelaș dor pustiitor, aceeaș jale sfășietoare?

*Dece m'ați dus de lângă voi,
Dece m'ați dus de acasă?
Să fi rămas fecior la plug,
Să fi rămas la coasă.*

*Atunci eu nu mai rătăceam
Pe-atâtea căi răslefe,
Și-aveați și voi în curte-acum
Un stâlp la bătrânețe.*

.....
*Așa vă treceți bieți bătrâni
Cu rugi la Preacurata
Și plânge mama pe ceaslov
Și 'n barbă plânge tata...*

Odată cu evocarea sfântă a bătrânilor, văduviți de cel însemnat cu stea în frunte, poetul luminează și icoana *dascălului* său, „moșneag senin“, „un mag din basme“:

*Azi ca un sfânt dintr'o icoană veche,
Blând îmi răsai cu fața ta blajină,
Cu zâmbet bun, cu ochi cuminți și limpezi,
Strălucitori de lacrimi și lumină.*

*Cu tine-aduci atâtea nestemate
Din îngropatul vremilor tezaur
Și amintirea 'n țara ei mă poartă
Cu pas încet, în carul ei de aur...*

.....
— *A fost demult. — O rază care luptă
Zadarnic cu câmpiile de ghiață. —
Vezi, astăzi valul altei vieți mă poartă.
Și 'nțelepciunea altei lumi mă 'nvață,
Dar sufletul și-acum își are cuibul
Acolo sus în satul de sub munte,
Unde și azi zâmbește împăcată,
Curata cinste a pletelor cărunte.*

Având cultul pentru sat Octavian Goga a văzut întotdeauna în satul românesc celula noastră de rezistență națională, leagănul limbei și al datinilor, vatra în care ard credințele străbune, altarul virtuților noastre naționale.

Satul i-a fost întotdeauna aproape de suflet, aproape de bătăile inimii, stăpân al gândului. Străbătând *Parisul* poetul se simte fermecat de frumusețile răpitoare ale capitalei Regelui Soare, uimit de vuetul haotic al mărețului oraș, extaziat, emoționat, dar... hei

*Dar nopțile când umbre moi se lasă
Și 'n jur de mine urlă Babilonul
Eu mă visez în sat la noi acasă.*

Iar în grandiosul muzeu dela Luvru, admirând operele nemuritorilor artiști și toate splendorile artei, alături de mii de pelerini, rămâne brusc pironit la un colț de fereastră:

— *Și stau pierdut... În jur de mine
Se schimb' al oamenilor val...*

.....
*Ce-o fi făcând acum o mamă
Acolo 'n satul din Ardeal?*

De altfel de acest sat îl lega și „dragostea de două veri cu fata popii Irimie“ și strigăturile dela joc cărora le ținea cu glasul său „ison“, și farmecul pilduirilor din „Isop“, povestite de dascălul Ilie, prima conștiință a personalității sale distincte: m'am pomenit „pe nesimțite că-mi zice satul Dumneata“, și tot acolo încearcă tânărul poet întâia dramă a desrădăcinării sale:

Am întâlnit-o ieri în cale
Sus la răscruci lângă alun,
Nu ne-am văzut de ani de zile
Cu fata judelui Zăbun.

Drăguța mea dela podmol
Din nopțile cu șezători,
Și-a pironit ochii 'n pământ
Posomorâți și visători.

I-am prins mânuța s'o alint,
Nedumerită se uita,
Drăguța mea dela podmol
Mi-a zis sfioasă „Dumneata“.

Iar când am prins-o de mijloc
Și-am sărutat-o lung pe gură,
Mi s'a ascuns la piept și-a plâns:

— **De ce te-ai dus la 'nvățătură?...**

Iar mai târziu, când în lumea elegantă a orașului poetul își găsește mireasa visului de aur, cu care se gândește să-și întemeieze un rost fericit, tot la sat îi fuge gândul:

Departeaș vrea de-aici să vie
În alte lumii senine,
În dimineața de florii
Să mă cunun cu tine.

Să ne-așezăm în sat la noi,
S'avem în deal o casă,
Să fiu cel mai cuminte 'n sat
Și tu cea mai frumoasă.

Aici la sat ar vrea Octavian Goga să aducă și pe *Cântăreții dela oraș* fiindcă:

Voi n'aveți flori, nici cântece, nici fluturi
Căci soarele în țara voastră moare,
Voi în zadar cerșiți acolo 'n umbră
Din cerul sfânt o rază să coboare.

• • • • •

Veniți, veniți să 'ngenunchem cu toții,
Pământul negru-i vechiul nostru tată;

*La sânul lui să râdem și să plângem
Cu sufletul și inima curată.*

În mărturisirile sale literare Octavian Goga se exprimă astfel despre sat:

„Am privit satul și l-am despicat programatic, dându-mi seama că el e cel mai mare rezervor de energie națională.

Am crezut dela început, prin transmisiunea strămoșilor și părinților mei, în ideea de rasă; am crezut deci în sat, fiindcă satul era sinteza care reprezenta înaintea mea marele tot: Neamul“. Și mai departe: Eu am urmărit toate figurile satului și am avut legătura mea sufletească cu ele, mi-am dat seama că osatura poporului e la țară și că, dacă vrem să credem într'o logică viitoare a evenimentelor, care să ne salveze, trebuie să credem în țaran și în sat.“

Nimeni n'a scris vreodată despre sat cuvinte mai drepte și mai adânci. În Octavian Goga a clocotit însăș glasul viforos al plugarilor, glasul gliei străbune, glasul pământului românesc.

Pământ românesc, a murit Octavian Goga, a murit cântărețul tău! Cine te va mai cânta cu atâta ardoare, cu atâta avânt și cu atâta credință ca Octavian Goga?

* * *

Un luptător trebuie să fie întotdeauna gata de moarte. Gata pentru ceasul cel neștiut. Cine știe ce lovitură îl poate răpune!

Octavian Goga era gata, gata de mult. Moartea îl ademenea parcă cu glasul ei de Sirenă:

*De-oi muri la primăvară,
Să mă plângeți tu și mama;
Amândouă să mă plângeți
Și să vă cerniți năframa.*

Cine ar fi putut prevedea acum treizeci de ani, când au fost scrise aceste versuri, că într'adevăr mama lui Octavian Goga bătrâna preoteasă octogenară dela Rășinari, și cu soția sa își vor cerni năfrămile și vor plânge amarnic moartea scumpului lor Tavi în primăvara anului 1938?

*Să-l chemați pe popa Naie
Să-mi citească din scriptură
Și să spună cuvântare
C'am fost om cu 'nvățătură.*

.....
*Are să 'ntristeze satul
Rostul meu atât de jelnic,
I-or cădea și popii Naie
Lacrimi multe 'n molitfelnic.*

Cât de exact a profețit Octavian Goga pe înșiși preotul care-i va face prohodul !

S'o fi gândit vreodată P. S. S. Episcopul *Nicolae Colan* al Clujului, care a închis ochii muribunzi ai lui Goga, în sfâșietoare rugăciune, că P. S. S. va fi popa Naie profețit acum treizeci de ani?

S'o fi gândit la aceeaș profeție I. P. S. S. *Nicolae Bălan*, Mitropolitul Ardealului, care a prohodit pe marele cântăreț al Ardealului, atunci când și I. P. S. S. îi cădeau ca și M. S. Regelui, „lacrimi multe 'n molitfelnic“ ?

S'or fi gândit oare acești prea sfințiți vlădici, când au cetit prima oră aceste versuri, —că tocmai pe ei îi va alege destinul pentru a împlini cele ce au fost scrise de profetul-poet ?

Doamne minunate sunt întâmplările tale !

Dar minunate sunt și aceste ultime strofe ale lui Octavian Goga, prevestitoare tragicului său sfârșit :

*Imi cântă moartea la fereastră
Ca o vecernie 'n surdină,
Imi cântă încet povestea „noastră“ :
Un joc de umbre și lumină.*

*Eu o ascult în noaptea mută,
Din adâncimi îmi crește mare ;
Intreaga viață petrecută
La căpătâiul meu răsare.*

*Și cum, sub tâmpla mea fierbinte,
O lume veche-mi reînvie,
Nu, câte-au fost îmi vin în minte,
Ci câte-ar fi putut să fie...*

Intr'adevăr, câte n'ar fi putut să fie altfel. Câte n'ar fi putut să aibă alt rost și altă deslegare... Câte.. câte..

Câte visuri nu urzise mintea de aur a lui Octavian Goga,

câte iluzii nu-i înfloriseră în gând, câte doruri nu-l sbuciumaseră cumplit. Câte zări nu străbătuseră ochii săi de vultur. A fost un mare visător Octavian Goga, un visător al biruinții. Dar pe semne așa i-a fost ursita, a fost scris în stele ca Octavian Goga să moară nu cu bucuria pe buze pentru bătăliile câștigate, ci să moară desnădăjduit, cu regretul sfâșietor pentru acele biruinți *cari ar fi putut să fie* și pentru care aruncase în cumpănă întreagă vâlva-taia sufletului său.

Coșbuc, celălalt mare poet al Ardealului, a exprimat această desnădejde omenească în chip atât de emoționant, parcă anume pentru Octavian Goga :

*„A ta e (omule) mergerea mereu
Spre țință — drum îngust și greu —
Dar țința niciodată nu-i
A ta! Și 'n gând tu tot ce-ți pui,
E numai vis, căci Dumnezeu
Te poartă 'n voia Lui“..*

Plângeți râuri, plângeți codrii, plângeți munți.
A murit Octavian Goga.
A murit cântărețul pătimirii noastre...

Vasile Netea.

Probleme școlare.

Cum am putea lucra la regenerarea Neamului.

Condițiunile în care s'a desfășurat viața socială în ultimii 25 de ani, mizeria provocată de criza postbelică, a dus la o degenerare nu numai morală a societății, ci — mai ales — la o degenerare fizică. S'ar putea spune mai curând că aceasta din urmă este cauza celei dintâi.

Nu mai este un secret pentru nimeni procentul de inapți pentru serviciul militar găsit de comisiunile de recrutare, după cum nu poate nimeni nega starea deplorabilă a sănătății țaranului român, condițiunile materiale în care el trăește și își crește copiii. Prin aceasta însă nu numai prezentul nației este primejduit, ci, mai ales, viitorul ei. Sub ochii noștri vigoarea națiunii românești scade din ce în ce. Mărturisesc medicii militari că rezistența la eforturi a soldatului român nu mai este cum era altădată și că spre durerea dar și spre rușinea noastră, celelalte națiuni conlocuitoare : ungurii și sașii se prezintă cu un coeficient mult mai redus de inapți serviciului militar.

Iată o serie de constatări care trebuie să ne dea de gândit și să ne îndemne la acțiuni imediate și hotărâte.

Această problemă a debilității generale a nației și a contramăsurilor necesare, care se pune pentru noi astăzi cu atâta tărie, a fost demult soluționată de alte popoare. Astfel, în Germania, măsurile eugenice drastice luate de național-socialism, au dat națiunii germane acea deosebită carență care o pune astăzi în situațiunea de arbitură a Europei. Ritmul energetic în care trăește această națiune, multiplicitatea de măsuri luate pentru regenerarea fizică a rasei germane, o

fac să privească viitorul cu încredere și cu mândrie.

În Italia, o nouă știință a luat ființă din aceste preocupări ale regenerării fizice ale poporului: *biotipologia*, fondată de marele savant *Nicola Pende*. O acțiune hotărâtă și energetică, dirijată de fascism, a redat națiunii italiene vigoarea fizică necesară marilor eforturi fizice și morale pe care vremea de față la impune.

Neamul nostru este la o răspântie când nu mai sunt suficiente discuțiunile platonice și propunerile teoretice. Astăzi problema regenerării fizice naționale trebuie să preocupe pe toți, căci a o amâna sau a aștepta totul dela stat (ah, statul acesta din concepția lui Conu Leonida!) este un adevărat atentat la viitorul națiunii.

Dar nu discuțiunile generale sunt scopul acestor rânduri.

Problema regenerării Neamului o pune într'un cadru bine studiat și încheșat *străjeria*, această instituțiune isvorâtă din intuiția genială a Marelui nostru Rege. Se cere însă din partea tuturor multă înțelegere și multă dragoste de neam, însușiri care își fac cu greu loc în sufletele pustiite de dihonnia de până ieri.

În cadrul acestor preocupări, atenția noastră trebuie să se îndrepte în primul rând către milioanele de copii de școală primară. Prea puțin am făcut în această privință. Ne-am mulțumit doar să constatăm că ne vin copiii la școală prost hrăniți sau chiar nemâncați, neîmbrăcați, ofiliți înainte de vreme, insuficient desvoltăți și predispuși tuturor boalelor. Doar rare eforturi de cantine școlare, isvorâte din prea marea dragoste de copii a unora și acelea neîncurajate și dispărând în indiferența tuturor.

Ce am făcut noi pentru copiii, pentru marea majoritate a copiilor pe care familia este incapabilă sau neputincioasă să-i îngrijească?.. Încercat-am noi vreodată să-i scoatem din mediul viciat al familiei, să-i ținem o lună sau două pe an într'un loc potrivit, locuri în care țara noastră este atât de bogată?.. Să-i supunem acolo unui regim educativ și alimentar dirijat, sub controlul medicului și al educatorului și să-i dăm apoi familiei și școlii întăriți fizicește, disciplinați moralicește și mai capabili să susțină eforturile pe care le

cere școala? .. Iar aici să-i susținem printr'un regim care să continue ceea ce s'a început? .. Ne-am gândit oare vreodată a folosul imens pe care l-ar avea copiii școlaelor primare de pe urma acestui trai în comun în tabără, colonie școlară, numească-se el cum s'ar numi? .. Pe lângă fortificarea fizică, ce mare folos educativ! .. Cunoașterea țării și a locurilor frumoase, dezvoltarea dragostei de țară și de neam; apoi traiul în comun, care ar fi cel mai bun prilej de educație socială *prin trăire*, nu prin *învățare*. Un singur moment de asemenea viață prețuește cât cele mai reușite dizertații de educație socială și națională.

Iată un vast câmp de activitate pentru educatori, pentru medici și pentru toți acei care gândesc serios la viitorul Neamului nostru.

Să nu ni se pară că ar fi irealizabile aceste gânduri. În alte părți s'au realizat demult și întreg tineretul acelor țări se bucură astăzi de o altă educație, de un nou ritm de viață.

Și la noi sunt unele începuturi promițătoare care merg astăzi într'un ritm mai accelerat, încadrându-se în marea cruciadă pentru ridicarea Neamului dirijată de Straja Țării.

Dar după această expunere și o propunere concretă:

În Tg.-Mureș un cerc de educatori, medici și intelectuali se străduiesc pentru încheierea unei *Asociații* care să aibă ca scop înființarea de tabere și colonii pe timpul verii, la munte sau la mare. Aici ar urma să fie trimiși, după recomandarea medicilor de circumscripții, toți copiii insuficient dezvoltați fizicește, unde să fie supuși unui regim educativ și alimentar dirijat, ceea ce ar avea ca scop corijarea insuficiențelor fizice, îmbunătățirea stării generale a sănătății acestor copii.

Nu putem lăsa vigoarea trupească a generațiilor care ne sunt incredințate, la voia întâmplării. E prea gravă răspunderea pe care ne-o asumăm. Să medităm serios și îndelung la problema sănătății școlarelor noștri. Cu timpul aceste colonii și tabere s'ar extinde și asupra celorlalți copii.

Din această Asociație ar urma să facă parte toți învățătorii, medicii de circumscripții școlare și toți acei chemați a lucra pentru pregătirea unui viitor mai bun Neamului nostru.

Posibilitățile materiale necesare s'ar putea realiza încetul cu încetul. Există în bugetele serviciilor sanitare așa numitele *fonduri sanitare* cu destinație specială pentru acest scop. Acestui prim fond i s'ar putea adăuga cotizațiile primăriilor, municipiului și a prefecturei județului, care trebuie să prevadă în bugetele lor asemenea sume. Asociația învățătorilor va veni și ea în ajutor. Frunțașii vieții noastre sociale, desigur, ne vor ajuta, dându-și obolul lor. Fondurile se vor mai alimenta din cotizațiile anuale ale membrilor (de cel puțin 50 lei) și din serbări școlare.

Există o asemenea asociație la Bacău, condusă de o distinsă colegă, d-na Elena Gavrilescu, asociație care a realizat lucruri mari. În prezent trimite două serii de copii pe vară în asemenea colonii și posedă un local propriu la Carmen Sylva. Exemplele nu lipsesc.

Asociația noastră va trebui pusă sub egida Străzii Țării, de unde se pot obține înlesniri și de alt ordin.

Problema este pusă și cerem înțelegere din partea tuturor. Noi vom reveni asupra ei.

Gh. Aniței.

A P E L

**către domnii colegi și dirijori de coruri
sătești din jud. Mureș.**

Cu toții ne dăm seama de vremurile grele, de adâncă prefacere în care trăim.

Asistăm la schimbări fundamentale în viața socială și de stat, la răsturnări de obiceiuri și credințe învechite, pentru unii neînțelese, dar pentru cei mulți, o întărire legală, o confirmare oficială a crezului de totdeauna: munca în serviciul societății!

Nimic nu poate săntărească și să susțină un stat, decât munca. Contribuția individului, în ritmul vieții sociale este munca; ea este singura justificare a existenței individuale; ea te leagă de societate, îți dă posibilitatea de traiu, dar și dreptul de a participa la viața publică. Numai „acela care muncește și produce, va putea glăsui în treburile obștești!“

Neamul românesc s'a trezit — după multă risipă de timp — și vrea să trăiască puternic. Prin ce? Prin puterile lui. Prin gândul, simțirea și voința sa. Vrea să uite trecutul, ca un vis urât ce-a fost, și pornește increzător în puterile și destinul lui, pornește ca prin muncă și cinste desăvârșită să realizeze noul ideal: Eternitatea unei Români Mari și puternice!

Învățătorii sunt pe drumul bun ce au apucat: „gata oricând, la datorie!“ Munca le-a fost „pâinea cea de toate zilele“. Ea, și numai ea, ne va reintegra în societate, la locul de cinste ce ni se cuvine și cu toate drepturile ce ne-au fost răpite.

Colegi!

Imperativul vremii ne cere a ne pune toată puterea de muncă, tot sufletul și tot devotamentul de care suntem capa-

bili, în slujba intereselor Țării. Un comandament superior ne cere să muncim pe toate tărâmurile, strânși uniți.

Munca ne este grea și diferită. Dar în complexul acesta de activitate, una singură se învederează tot mai categoric: corul. În căminele culturale, societățile cu orice năzuinți de propagandă culturală, se folosește corul ca organizația cea mai potrivită pentru îndeplinirea scopurilor de educație și cultură națională, socială, estetică, religioasă etc.

Necesitatea și covârșitoarea importanță a corului, după rezultatele înfinit de mari și pronunțate pe cari le dă, le-am putut cunoaște cu ocaziunea diferitelor manifestații culturale și naționale, sau a prodagandei ce-am făcut-o pe sate. E suficient să amintim că, e aproape imposibil — dacă nu ne'ndestulător — aranjarea unei serbări sau producțiuni, fără asemenea manifestări artistice, menite a desvolta interesul — prin marea atracție — pentru problemele de cari „luminătorii poporului“ sunt preocupați.

Iată atâtea și atâtea motive cari mă'ndeamnă să fac un călduros apel către Domnii Colegi, dirijori de coruri sătești din acest județ, cu rugămintea — propunere de a se uni cu toții într'o mare societate muzicală, ce-ar putea primi numele de „Reuniunea corurilor sătești din jud. Mureș“ Pe lângă unitatea ce-o văd realizată, asemenea reuniune centrală ar fi un for, cu misiunea intensificării corurilor pe'ntinsul acestor meleaguri, un oficiu neoficial pentru diferite servicii: statute, note, instituii de concursuri s. a.

Pentru orice informații — în această chestiune — doriții se vor adresa subsemnatului, iar Domnii Colegi, de acord cu propunerea, sunt rugați să ne trimită adeziunea.

Cu distinsă stimă și considerațiune.

Inv. **Iacob Vescan**
Com. Band jud. Mureș.

Originea popoarelor ariene.

Trăim într'o vreme în care s'a pus și se pune tot mai mult problema rasei. Termenul rassă are azi în sociologie o pluralitate de sensuri, deaceea cred nimerit să amintesc câteva teorii asupra răssei.

S'a definit până acum rassa ca o totalitate de neamuri cu limbi apropiate, credințe similare și având aceleaș caractere fizice. Se mai pot categorisi rasele având drept criteriu glotismul, indicele cefalic sau de cele mai multe ori culoarea pielii. Conform acestei împărțiri avem rase cu limbi asemănătoare, rase cu acelaș indice cefalic (lărgimea capului înmulțită cu 100 și împărțit cu lungimea capului), sau rase de culori diferite, albă, neagră și galbenă.

Criteriul cromatic de definire a rasei este clasic la noi fiindcă acesta e favoritul autorilor de manuale școlare și fiindcă e mai ușor de înțeles de către elevi. Toate criteriile amintite sunt însă supuse criticei. Se știe de pildă că mai multe familii de albi dacă viețuesc câteva generații în colonii sub influența unui soare tropical își schimbă culoarea înegrindu-se. Firește acest lucru este ceva natural fiindcă omul se adaptează mediului și pigmentația devine mai pronunțată pentru a apăra organismul de efectul dăunător al razelor ultraviolete.

Se pune însă acumă întrebarea în ce anume rase vom cataloga pe descendenții acestor familii de albi înegriți, când poate și-au schimbat nu numai pielea dar chiar și limba. Adepții criteriului cromatic i-ar trece drept negri iar noua școală rassistă germană a lui Alfred Rosenberg care definește rassa după puritatea sângelui ancestral i-ar putea foarte bine considera tot ca albi adică arieni.

Criteriul glotic are și el defectele lui, fiindcă dacă ne luăm numai după el ar însemna ca negrii din Statele Unite cari folosesc o limbă ariană-engleză ar fi și ei arieni sau evreii cari au ca limbă un dialect german — idișul — ar fi germani. Oricine ar putea observa din aceste exemple ce vulnerabil este și criteriul glotic în definirea rasei.

Dacă luăm acuma în considerație rassa după indicele cefalic observăm că în sânul aceleiași națiuni, ba chiar în sânul aceleiași familii, unii frați au capul mai lătareț adică sunt brachicefali, iar alții mai lungăreți adică dolihocéfali. Prin urmare nici acest mod de a defini rassa nu este cel mai nimerit. Primele două criterii, cel cromatic și glotic sunt în funcție de mediu pe când cel din urmă este în funcție de evoluția culturală. Germanii deși sunt catalogați în massă ca dolihocéfali totuși marile lor genii culturale: Schiller și Kant au fost brachicefali. Dacă raportăm lucrul la noi atât marea massă a poporului cât și geniile lui culturale, militare și politice au fost brachicefali. Xenopol în opera sa: *Théorie de l'Histoire* (pag. 174) a definit rassa ca o creație a mediului geografic. Ei bine, mediul geografic după cum am văzut are și el anumite insuficiențe dar cu toate acestea el este acela care a imprimat omului din epoca quaternară și până azi anumite caractere cari se transmit din generație în generație. Contețoșul Iosif A. Gobineau în opera sa „*ESSAI sur l'inégalité des races Humaines*“ (patru volume 1853—1855) a împărțit omenirea conform criteriului cromatic în trei mari rase constante, după el.

- a. Rassa neagră stăpânită de vicii și pasiune.
- b. Rassa galbenă încăpățânată și fără energie.
- c. Rassa albă inventivă, frumoasă și dornică de libertate.

După Gobineau, Chamberlain și Rosenberg, numai sângele rasei albe sau rasei ariene este creator și pătruns de cultul onoarei. Ca'n toate chestiunile tratate și aici autorii fac din subiectele ce le sunt scumpe cheia de boltă a lucrurilor și sunt toți înclinați spre exagerare. Conform definiției rasiștilor germani rassa galbenă nu ar avea energie și nici sentimentul onoarei. Ori, fiecare știe că istoria Japoniei contrazice această teorie.

După aceste generalități asupra teoriilor în legătură cu rassa și problema rasiștilor voi căuta să arăt cari sunt azi în lume popoarele ariene cari din totalul populației de 2 miliarde fac vreo

950 milioane adică aproape o jumătate din populația globului. Problema aceasta în afară de marele număr al oamenilor de limbă ariană e cu atât mai actuală cu cât istoriei contimporane i s'a imprimat ca o nouă directivă, conflictul dintre semitism și arianism, sau mai bine zis dintre semitism și germanism, fiindcă azi singuri germanii se consideră arieni curați, demni de a stăpâni celelalte popoare ale Europei corcite cu sânge de altă rassă. Prin scrierile lor și mentalitatea în care este crescută noua generație germană reese că în lume ar fi numai două popoare alese: Evreii, așa cum scrie la biblie și Germanii așa cum propovăduiește Alfred Rosenberg, în cartea sa, *Mitul Secolului XX-lea*. Iată prin urmare lămurit un aspect al antisemitismului german care se ridică cu toată vigoarea rasei ariene cu un puternic veto contra testamentului lui Avram care lăsa urmașilor săi stăpânirea pământului.

Problema ariană acum 100 și ceva de ani nu avea în Germania un caracter antisemit și nici nu i se dădea o nuanță de utilitarism politic. Înainte de a fi o armă politică această problemă era numai din domeniul filologiei și istoriei. Cel dintâi filolog care abordează problema ariană este Frantz Bopp, care în 1816 publică la Berlin o carte cu următorul titlu: *Über das Konjugations system des Sanskrit in Vergleichung mit jenem der griechischen, lateinischen persischen, und germanischen Sprache*, adică despre sistemul de conjugare al limbei sanscrite în comparație cu al limbilor greacă, latină, persană și germană. După Bopp, alții au ajuns să lărgescă sfera de comparație verificându-se că pe lângă limbile germană, greacă, latină, persană și limbile celtă, slavă, lituană, armeană și albaneză au unele rădăcini comune cu limba sanscrită, adică se aseamănă cu limba poporului indian.

Comparația limbilor vorbite de popoarele de rassă albă se făcea cu limba indiană, fiindcă până la mijlocul veacului al XIX-lea se credea că originea acestei rase ar fi în Asia undeva pe lângă podișul Damirului. Indienii și Perșii erau considerați ca străbuni ai albilor europeni. Ori cum, Indienii își zic în limba lor: *arya* (nobil) iar Herodot numea pe Mezi *Arioi*, învățații au generalizat această numire de *aria* și *arioi* și asupra popoarelor de limbă înrudită din Europa și așa s'a ajuns ca toți oamenii de culoare albă și cu anumite analogii în limbă să se numească arieni. Termenul de arieni nu corespunde unei familii de popoare

care să se fi numit așa, ci este un nume abstract, creație de bibliotecă prin analogie cu arioi amintiți de Herodot când el vorbea de numele vechi al Mezilor.

Mai târziu învățații aprofundând studiul probleme i ariene au abandonat în a doua jumătate a secolului XIX-lea teoria originii asiatică a popoarelor albe din Europa. Odată abandonată această teorie din motive de ordin geografic trebuia să se schimbe și vechea părere că arya din Indostan și arioi din Podișul Iranului ar fi fost strămoșii europenilor.

Lucrul acesta s'a și întâmplat și renunțându-se la întăetatea și vechimea indienilor arya, s'a renunțat și la desemnarea popoarelor albe cu numele de arieni fiindcă de fapt numirea aceasta nu-i cuprinde decât pe Indieni și pe Perși. Totuși fiindcă o jumătate de secol nu s'a vorbit și nu s'a scris decât despre arieni cuvântul acesta s'a impus până azi ca nume dat tuturor albilor. Învățații englezi îl practică și azi, în schimb germanii cari de 50 de ani sunt de părere că tocmai ținuturile Mării Baltice ar fi Patria Albilor, au adoptat în știință termenul de indo-german. Francezii însă au ripostat susținând pe bună dreptate că nu numai germanii sunt albi în Europa și au dat acestor grupe de popoare poate cea mai echitabilă denumire geografică de indo-europeni, adică indienii din Industan și Europeanii cari de fapt toți cu excepția Ungurilor, Finilor, Bascilor și Eschimoșilor, Tătarilor și Evreilor, sunt aproape toți de rasă albă. Prin urmare termenii de arieni indo-germani sau indo-europeni sunt identici și îi găsim uzitați azi în prima formă de formă în a doua de germani și în ultima de francezi.

Indo-europenii albi sau arienii după cum am mai amintit formează aproape jumătate din populația globului și sunt reprezentați prin următoarele grupe de familii:

a) Familia germană și anglo-saxonă	270 milioane
b) Familia romano-celtică	190 milioane
c) Familia slavă	180 milioane
d) Familia iraniienilor și a indienilor	300 milioane
e) Greci, albanezi, armeni	10 milioane

Total 950 milioane

Filologul Gerna Frantz Bopp în opera lui amintită studiind cu multă sârguință limba sanscrită pe care o credea greșit mama

limbilor tuturor albilor a observat între limba greacă, latină, germană, lituaniană și slavă pe deoparte și limba indienilor pe de altă parte o mare analogie. Apropierea aceasta filologiei azi o explică ca o analogie nu între mamă și fiică, ci dela soră la soră.

Pentru ca să reiasă în evidență asemănarea între rădăcinile unor cuvinte ariene sau indoeuropene îmi permit să aduc câteva exemple :

<i>casă</i>	<i>sat</i> = vic (sanskrită)	<i>rege</i> = rajan sanscrită
dam = sanscrită	vis = persană veche	rex = latină
dem = gracă	vicus = latină	rig = celtică
dom = latină	oikos = greacă	

<i>bou</i> = bous greaca	<i>oate</i>	<i>roata</i>
bos = latina	avi = sanscrită	ratha = sanscrită
bo = irlandeza	avis = lituană	rato = persană
	ois = greaca	rota = latină
	ovis = latina	roth = irlandeză
	oi = irlandeza	ratas = lituaniană
	ouvi = germana veche	rad = germană
	ovinu = vechea slavă	

<i>jug</i>	<i>a ara</i>	<i>miere</i>
jugă = sanscrită	aroo = greaca	madhu = sanscrită
jugum = latina	aro = latina	madu = persană
zygon = greaca	airim = irlandeză	medu = slavă
juk = gotic	ariu = lituaniană	medus = lituană
jugas = lituaniană	aria = gotică	methu = greaca
		meto = germană de nord
		mid = irlandeză

Din exemplele mai sus enumerate fiecare își poate da seama că limbile popoarelor indoeuropene sau popoarelor de rasă albă își au o origine comună.

A vorbi de originea limbilor indoeuropene însemnează implicit a trata și originea popoarelor albe cari vorbesc aceste limbi. Până acum istoria nu a putut încă fixa pe hartă aria de baștină și de răspândire a popoarelor ariene sau albe. Filologia însă afirmă categoric că dată fiind analogia între lexicul arian aceste popoare au trăit totuși într'o epocă foarte înaintată să zicem între 10 mii

și 3000 de ani I. Crist. pe un teritoriu cu mult mai restrâns decât cel pe care-l ocupă azi.

Care a fost acel teritoriu restrâns nimeni nu poate afirma cu certitudine. Firește, ca în orice problemă și în acest domeniu s'a scris mai ales în Germania foarte mult și s'au emis până acum nu mai puțin de 8 teorii dintre care fiecare își are adepții ei.

Eu mă voi mărgini să le enumăr doar pe cele mai importante. În ordinea enunțării Ior cea mai veche teorie este aceea care afirmă că originea popoarelor ariene sau indoeuropene ar fi în Asia și anume în Podișul Pamirului. Asta era o teorie dată de filologii cari aduceau acest argument fiindcă-i credeau pe Iranieni și pe Indieni băștinași ai Asiei dela începutul vieții omenеști. Au intervenit în discutarea problemei și istoricii și au argumentat cu dovezi scrise aflate în textele coneiforme asiriene că la anul 2750 au năvălit din Miză Noapte în podișul Armeniei un popor cu numele Manda. În mileniul întâi I. Crist., urmașii poporului Manda apar cu numele de Madai sau Mezi, frați buni cu Persii și cu toți iranienii albi. Herodot care și-a scris istoriile sale în veacul 5 înainte de Cristos a mai putut afla că Mezii în limba lor veche își mai ziceau după cum am amintit arioi. Probabil se numeau așa când locuiau împreună cu Indienii cari și ei în cărțile lor sfinte își zic: arya și cari încă nu coborâseră din podișul Iarnului în valea fluviului Indus prin trecătoarea afluentului său Kabul. Geografia soră bună cu istoria a venit și ea cu o mulțime de teorii ca să combată teoria originii asiaticе susținută cu atâta căldură de filologi. Geografii mai ales dela cercetările lui Sven Hedin, au adus ca argument clima rece a Pamirului și sărăcia solului care cu nici un chip nu putea hrăni atâția oameni cari aveau să populeze Europa întreagă.

Vedem prin urmare că textele istorice și studiile la fața locului ale geografiilor sunt absolut defavorabile primei teorii care arăta Asia ca ținut de baștină a originii popoarelor ariene.

Față de prima teorie care aducea pe albi din răsărit spre apus, s'a emis o altă teorie care afirmă contrariul, anume că aria de răspândire are o direcție dela Apus spre răsărit și prin urmare Europa și nu Asia e patria popoarelor de limbă indoeuropeană sau indogermană. Azi și filologii și istoricii și și geografii

sunt de acord cu această teorie a paternității europene. Dar continentul Europa e și el mare, poate mai mare decât dorința istoricilor de a ști anume care regiune din Europa e aria primitivă a indoeuropenilor său emis și aici mai multe teorii. Înainte de a le enumăra țin să arăt că s'au eliminat din discuție următoarele regiuni: întâi cele 3 mari peninsule din sudul Europei unde încă la începutul istoriei europene, adică pela 1000 I. Cr. locuiau popoare ce nu erau ariene, adică: pelasgii în grecia, etruscii și ligurii în Italia și în sudul Franței iar Iberii în Spania care au și azi ca urmași pe basci, a căror limbă nu are nici un fel de înrudire cu vreo limbă indoeuropeană. Eliminările acestea s'au făcut din motiv de ordin lingvistic și istoric. A venit apoi a doua eliminare din discuție a teritoriului din nordul Europei adică a peninsulei Scandinavice din motive de ordin geografic. Regiunea aceasta era plină de ghețari și prin urmare improprie viețuirii omului în epoca paleolitică a istoriei.

A mai rămas în discuție centrul Europei, Franța, șesul Germano-Polon, bazinul Dunării și sudul Rusiei și de fapt s'au emis teorii a explicării originii popoarelor ariene pentru fiecare aceste patru regiuni geografice ale Europei mijlocii și cu climă temperată. Din aceste patru teorii două primează și își discută și azi întâietatea. Le voi arăta pe amândouă dând și argumentele corespunzătoare. Una este teoria originii arienilor în ținutul germano-polon de azi iar a doua în sudul Rusiei. În sprijinul primei teorii se aduc ca argumente numiri de plante și animale specifice acelei regiuni și aproape la fel numite în mai toate limbile indoeuropene. Așa de pildă fagul care are o rădăcină comună în mai toate limbile indoeuropene. Ori cum fagul nu crește la răsărit de linia Koenigsberg—Odessa, înseamnă că popoarele indoeuropene și-au trăit copilăria lor într'un ținut cu fagi și deci în afară de stepa rusească. Pe lângă argumentul fagului mai e și veverița care tot numai în pădurile din centrul Europei se găsește iar în pădurile din Crimeia lipsește cu desăvârșire. Pe lângă rădăcina cuvântului fag mai este un cuvânt cu rădăcină identică în limbile ariene, cuvântul mare. Susținătorii teoriei de stepă spun că e Marea Neagră, cei ai regiunii păduroase germano-polone, din contră argumentează de astă dată cu numele unui pește că e vorba de marea Baltică. Peștele în chestiune este țiparul care

În mai multe limbi ariene are aceeași rădăcină, deci era un animal specific ținutului de baștină al limbilor indoeuropene. Dar un astfel de ținut afirmă Hirt în opera sa *Die Indogermanen* nu putea fi decât unul vecin cu marea Baltică, fiindcă în jurul Mării Negre țiparul nu trăește acuma și firește nu putea trăi nici acum câteva mii de ani.

Dragostea indoeuropeanului pentru pădure care merge până la un adevărat cult pentru codru este iar un indiciu și un argument în plus pentru afirmarea originii popoarelor ariene într'un ținut păduros de multe ori mai prielnic pentru agricultură decât stepa.

(Va urma).

Prof. Ion Hurdubețiu.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Despre muzica populară

VII.

C. Punctul de vedere literar în studiul muzicii populare românești.

2. *Refrenul*. Alături de metrica textelor cântării populare, interesantă prin uniformitatea ei, permițând substituirea oricărui text într'un cântec, cu condiția de a satisface numărul de silabe necesar, repețirea unui acelaș vers din loc în loc, în textele populare românești, este foarte abundentă.

Am venit la voi la șură
Ană lugojană
Să mă uit pe sub căciulă
Ană lugojană etc.

Iată cel mai răspândit cântec popular cu refren. Versurile au 8 silabe; refrenul numai 6.

Foaie verde de sălbiță
Mori, puiule, mori.
Cine trece pe uliță
Mori, puiule, mori. etc. (Kiriac)

Versul strofic e de 8 silabe; refrenul de 5.

Pleacă Lina la fântână
Daliană, fată dalbă
Și botița-și duce 'n mână, etc.

Vers strofic de 8 silabe; refren de 8 silabe.

Măru-i cu florile dalbe
Mult întreabă mari boeri
Pe-un fecior ca un stejar
Măru-i cu florile dalbe
„Ce ți-e calul asudat
Ostenit și spumegat?“ etc.

Vers strofic de 7 silabe; refren de 8.

Se preumblă Petrea 'n raiu
Domnului nost
Să-și găseasc'un neam de-al lui
Domnului nost. etc.

Vers de 7 silabe, refren de 4 silabe. Interesant este aici metrica refrenului care în mod excepțional, se abate dela regula versului popular trohaic, pe care o putem observa aici și în versul strofic, devenind dactil, cu prima silabă accentuată și două neaccentuate.

Dóm—nu—lui nóst

Din punct de vedere muzical, însă, ritmul acestei colinde cu versuri trohaice se impune și în refren atât de mult încât îi șterge cu desăvârșire orice urmă de impresie ritmică ternară, pe care ne-ar lăsa-o simpla citire a acestui refren.

Dumnezeu dintru 'nceputu
Scoală Mărioară
Toată lumea a făcutu
Scoală Mărioară etc.

Vers de 8 silabe; refren de 6.

Culcă-te, puiule, culcă,
Nu mai adurmi sub furcă
Lui, lui, lui și lui, lui, lui,
Nu mai adurmi sub furcă etc. (T. Popovici)

Vers de 8 silabe; refren de 7.

Lazăr mă-sa l-a făcuti
Lazăre
La zi mare l-a născuti
Lazăre

Vers de 8 silabe; refren de 3.

Măi, măi,
 Și-am zis verde odolean, măi, măi,
 Măi, măi,
 Ghițișor de peste deal, măi, măi,
 Măi, măi,
 N'ai venit la noi de-un an, măi, măi.

Vers de 7 silabe, refren de 2 silabe. Acest ultim exemplu de refren provenit din extensiunea melodică a cuvântului „măi“ este caracteristic, deoarece poate fi luat în considerare numai din punct de vedere muzical, având o frază (motiv) muzicală separată pe acest cuvânt „măi“ pus în fruntea versurilor, pe când din punct de vedere literar poate fi eliminat. Ceilalți „măi, măi“ dela sfârșitul fiecărui vers nu sunt decât o completare a textului adaptat unei melodii mai lungi.

Din exemplele arătate, putem trage concluzia că refrenul variază în ce privește numărul de silabe dela 2 și până la 8 silabe, pe când versul strofic varia între 7 și 8 silabe. O singură abatere dela ritmul trohaic la dactil s'a putut observa până acum în refren, nu și în versurile strofice. Din cauza marelui varietăți ca număr de silabe a refrenului, se creiază muzicii populare un ritm mai variat și prin aceasta mai interesant. Exemplul 6 are o schimbare ritmică (singura schimbare ternară în binar) chiar în cursul refrenului și numai în refren. Refrenul îndeplinește și rolul de a permite distincția unui cântec de altul. Un cântec de leagăn se poate deosebi de o colindă prin refrenul caracteristic: „Nani, nani“ sau „Lui, lui — lu, lea“ etc. sunt refrenele obicinuite în cântecul de leagăn. Cât despre colindă, ea are atâtea refrene încât trebuie să recurgem la o adevărată subclasificare a ei:

- 1) Colinda cu subiect biblic : „In Cana Galileii“, „Trei păstori“.
- 2) „ „ „ profan : „Daliană fată dalbă“ etc.

Cele din prima categorie sunt puține; cele din a doua categorie sunt foarte multe. Explicația trebuie să o căutăm în următoarele: cântecele de stea se știe că au toate subiect biblic și sunt fără refren. Ele se obicinuesc la aceeași dată să fie cântate de către copiii cari umblă cu steua, cu ocazia sărbătorilor Nașterii Domnului. Cântecele de stea se termină printr'o simplă urare: „la mulți ani“, potrivit firii celor care le cântă. Colinda, fie că face parte din prima categorie, fie că face parte din a doua, are

improvizată la sfârșitul ei o strofă specială cuprinzând mai multe versuri ocazionale pline de urări de sănătate și de dragoste pentru gazda pe care o colindă.

Iată spre exemplu strofa-urare care se obicinuește după fiecare colindă la Români din Brașov :

- „Trandafir verde pe masă
- „Mai fi . . . (Trino) . . . sănătoasă
- „Cât ești dalbă și frumoasă
- „Spre ochi negri mângâioasă
- „Floare albă din fânață
- „Și cu . . . (Niță) . . . strânși în brață
- „C'amândoi sunt doi frumoși
- „Să rămâe sănătoși
- „Și la dragoste voiși.“

Aceste versuri ocazionale nu puteau fi cântate decât de cei mai în vârstă, de aceea în unele părți și poate peste tot înainte vreme, obiceiul de a merge la colindat era rezervat acestor persoane. Dacă presupunem că la originea colindei stă textul biblic, cum nici nu se poate altfel, ușor ne putem închipui degenerarea colindei într'un adevărat lanț de versuri ocazionale, adaptate împrejurărilor și situației persoanelor care urmau a fi colindate. De aci varietatea colindelor cu subiect profan :

- a) colindă de față mare: „Daliană față dalbă“.
- b) „ „ flăcău: „Măru-i cu florile dalbe“
- c) „ „ moravuri: „Se preumblă Petrea 'n raiu“
- d) „ „ păcurar (cioban): „Trei păcurărai pe munte“
- e) „ soarelui cu luna: „Ziorel de ziuă“. (Târnava mică)
- f) „ de peșit: „La poartă la Țarigrad“.
- g) „ păcatului original: „Scoală Mărioară“ (Mureș)

Această ultimă colindă are un refren original, fără nici o legătură cu textul strofic, cum de altfel se întâmplă cu toate colindele. Acest refren „Scoală Mărioară“ ne arată însă că este adresată unei fete mari și se obicinuește a fi cântat în noaptea Crăciunului dela ora 12 înainte. Am putea-o clasifica, deci, în grupul a) ca să reducem proporția ce eventual ar lua-o colindele acestea clasificându-le după înțelesul textului lor. Aici este vorba totuș, mai mult de o glumă la adresa sexului frumos, folosind scrisul simbolic al Bibliei în legătură cu facerea lumii și a omului. Refre-

nele variate și fără o strânsă legătură cu textul strofic pe lângă care stau, n'au putut fi până astăzi explicate îndeajuns. Ceeace se poate spune despre ele, este faptul că poporului îi plac și le întrebunțează nu numai în colinde și cântece de leagăn, dar și în multe din cântecele fără prilejuri. „Ană lugojană“, „Mori, puiule, mori“, „Pui, pui, puiule“, „Mândrulița mea“, „Codrule“, „Măi, ciobane, măi“ etc. sunt refrene obicinuite din cântece nelegate de prilejuri. Refrenul în vers este unul singur; în muzică foarte adesea sunt două, necesitând fie același contur melodic cu cadență finală, fie o melodie cu totul alta.

În „Velerim și Veler Doamne“ avem un singur refren. În „Dorul meu“ de I. Mureșanu avem două refrene: „Pui, pui, puiule“ cu acelaș contur melodic, numai că al doilea refren face cadență finală. De altfel într'un cântec cu două refrene este regula ca al doilea refren să încheie cântecul. În „Se preumblă Petrea 'n raiu“, avem două refrene cu totul deosebite ca motiv melodic, ultimul încheind colinda.

Iată, prin urmare, refrenul pus în serviciul splendidei desfășurări muzicale, independent de valoarea silabelor sau de respectul accentelor, la care poporul nu vrea să se gândească. Singurul interes pentru popor este muzica, pe care a căutat să o consolideze în forme riguroase, dându-i totuși, o expansiune independentă.

C. Zamfir.

Tătunu,

roman de Al. Lascarov-Moldovanu.

Din falanga mândră a scriitorilor români contemporani se detașează, ca un arbore falnic, la margine de pădure sau la mijloc de câmpie, Al. Lascarov—Moldovanu. Se detașează, fără să vrea, poate fără să-și dea seama, prin *scrisul* său, care se deosebește de al celorlalți scriitori. In scrierile lui se găsește atâta duiosie, atâta curăție morală, atâta bunătate, atâta sinceritate câtă nu găsești aproape la nici un alt scriitor. Dintre scriitorii români n'aș putea să-l compar de cât cu duiosul Al. Brătescu-Voinești. Scrisul lui te înalță, te purifică, te face mai bun, mai blând, mai înțelegător, mai îngăduitor cu tine și cu ai tăi; este o evanghelie creștină, un imn închinat familiei. Atmosfera de înaltă moralitate, de temeinică credință religioasă, de adâncă înțelegere a lucrurilor, a oamenilor, a evenimentelor și firii, este aceiaș în cele mai multe din scrierile sale. In Biserica năruită, Mamina, Intoarcerea lui Andrei Patrașcu și ultima carte: Tătunu, de care ne vom ocupa în această cronică, nu este nici o deosebire, ca trăire în duh creștin a eroilor lor. Aceiaș înțelegere desăvârșită între soți, aceiaș dragoste curată, sinceră, adâncă, ține strâns legat căminul conjugal. Patimi, frământări, răscoliri, ispitiri dinafară de cămin sunt eroic înăbușite. Ultima carte nu ne aduce nimic nou. E parcă o soră a Maminei; o soră mai mică, întrucât creația din această din urmă carte nu se ridică la înălțimea creațiunii din Mamina. Acțiunea este aproape aceiași, doar numele personagiilor, decorul și locul desfășurării acțiunii este altul. Aci Ion, din Mamina, poartă numele de Tătunu, iar Mamina de Maria lui Tătunu.

Acțiunea romanului Tătunu este simplă: In ajun de Crăciun Tătunu, înotând prin zăpadă, cu brațele pline de pachete

se îndreaptă spre casă. Aci îl aşteaptă Nel, Gan şi Elvira, copiii săi şi Maria lui Tătunu, soţia sa. Trăesc într'o înţelegere desăvârşită. Tătunu îi iubeşte deopotrivă pe toţi. Soţia şi-o adoră şi şi-o stimează. Cei trei copilaşi cresc văzând cu ochii, în dragostea caldă a părinţilor. După puţin timp familia se sporeşte cu o fetiţă Tica (Ticuşor). Bunăvoia, veselia sunt stăpâne în casă. Dar, la un moment dat un nor negru se abate asupra cerului senin al acestei familii. Tătunu cade pe gânduri, devine trist. O luptă aprigă, spăimântătoare, se dă în sufletul său. I-a ieşit în cale Ispita, sub forma unei văduve frumoase. Dar, după o luptă eroică, îşi înăbuşe pornirea spre stricăciune şi pocăit se reîntoarce, curat în sânul familiei dragi. Copiii devin mari. Vine războiul. Pleacă la războiu toţi trei: Nel, Gan şi el Tătunu. Nel moare în braţele tatălui său, în urma unui bombardament al aviaţiei inamice. Tătunu şi cu Gan se reîntorc acasă. Tătunu creiază câte un cămin fiecăruia dintre fiii săi; apoi pentru a nu-i incomoda cu bătrâneţea sa, se retrage la o mănăstire de unde, spune el: «voiu căuta să fiu de acolo pasnicul de duh al caselor voastre, prin rugăciunile mele». „şi aşa Tătunu s'a despoiat de toate cele ale lumii — şi a plecat ducând cu el chinuitoarea dragostea, dragostea care avea să-i întovărăşească fără oprire zilele bătrâneţii, câte aveau să mai fie, cu voia lui Dzeu. Şi în acest roman, ca şi în celelalte, analiza stărilor sufleteşti ale eroilor este desăvârşită. Nici din acesta nu lipsesc minunatele „viziuni“ din viaţa Mântuitorului, pe cari le întâlnim şi în celelalte cărţi. Limba în care este scrisă cartea, este aceeaşi. Se citeşte cu multă plăcere.

Mihail Moldovanu.

Din lumea cărților

Ioan Lupaș: Istoria unirii Românilor

— *Cartea satului* — *Ed. Fund. Regale.*

Printre mulțimea de cărți apărute în ultimul timp, se remarcă lucrarea d. prof. univ. Ioan Lupaș, scrisă pe înțelesul tuturor, accesibilă și celui mai modest cetitor, despre „Istoria Unirii Românilor“.

Valoroasa lucrare a d. prof. Lupaș, a apărut în editura „Fund. Regale“ și se poate procura dela orice librărie, pe derizoriul preț de 30 Lei.

M. S. Regele Carol II, care și-a exprimat dorința ca această lucrare să fie scrisă de d. prof. Ioan Lupaș, a făcut cea mai frumoasă și mai nimerită alegere.

Autorul și-a făcut pe deplin datoria, dorința regală fiind frumos satisfăcută.

Lucrarea de față cuprinde 6 cărți. Cartea I. cuprinde temeiul unirii românilor, cartea a II-a înfățișează țările române până în preajma celei dintâi uniri, cartea III-a ne vorbește despre întâia unire săvârșită de Mihai Viteazul, cartea a IV-a tratează în extenso și documentar, dela întâia unire până la a doua, cartea a V-a se ocupă cu a doua unire, iar cartea a VI-a se ocupă cu a treia și cea din urmă unire.

Cartea a fost primită cu o simpatie deosebită de întreaga critică. S'au găsit totuși și dintre aceia, care din ignoranță sau din dușmănie politică, au luat atitudine ostilă, criticând fără un pic de obiectivitate lucrarea d. prof. univ. Ioan Lupaș, spunând că această lucrare e o simplă compilare din diferite manuale lucrări și documente istorice.

O astfel de blasfemie critică la adresa venerabilului prof. univ a apărut într'un cotidian democrat din capitala Ardealului, cuprinzând o pagină întreagă și semnat de unul certat cu istoria și cu gramatica.

Cu toată campania odioasă dusă contra d. prof. Lupaș, lucrarea de față își are însemnătatea ei istorică și literară, pe care mințile înguste nu sun capabile s'o înțeleagă.

Iosif Bătiu.

General Ștefan Panaitescu :

Isbânda românismului și minoritarii în armata.

Vladimir S. Boantă :

Niccolo Machiavelli și machiavelismul

Ed. „Cunoștințe folositoare“.

Intr'o simpatică broșură de 38 pagini, apărută în ultimele zile în tipografia ziarului „Universul“, d. General Ștefan Panaitescu, fostul șef de Stat Major al armatei care a ocupat Budapesta, desba e cu un deosebit curaj și cu toată sinceritatea, problema atât de vitală a românismului, care trebuie odată, acum sau mai târziu să învingă și problema delicată a minoritariilor din armată.

Autorul broșurei de față se ridică cu toată vehemența contra elementului disolvant și periculos pentru existența oricărui stat, — evreu!, — și ne arată mijloacele murdare și ignobile pe cari le folosesc acești indzirabili hahami, pentru atingerea, susținerea și dominarea fără scrupul a oricărei situații.

După ce ne arată planul diabolic de expansiune și dominare al iudeilor, autorul preconizează felul cum am

putea ca să ne debarasăm și să alungăm acest oribil dușman și să întronăm cât mai repede „isbânda românismului“.

A doua problemă, a minoritarilor din armata, autorul a susține cu multă competență și prin exemple vii arată ce pericol există pentru armata română, mai ales în timp de război, prezența în rândurile armatei combatante a minoritarilor, care sunt în majoritatea cazurilor semănători de panică trădători și autorii tuturor defecțiunilor.

Ca îndem autorul preconizează soluții de remedieri imediate, soluții cari nu trebuie să rămână indiferente forurilor în drept.

Iosif Bătiu

BCU Cluj / Central University Library Cluj

PROGRES SI CULTURĂ

REVISTA ASOCIAȚIEI ÎNVĂȚĂTORILOR DIN JUD. MUREȘ.

*Apare lunar, afară de Iulie și August, sub îngrijirea
Comitetului Asociației și redactată de un comitet.*

Redactor responsabil :

I. BUTNARIU.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Abonamentul anual :

Pentru învățători — — — — — Lei 100
Pentru comitetele școlare și alte categorii „ 120

Toate manuscrisele, revistele și cărțile de recenzat se vor trimite
pe adresa redacției.

Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază.

Redacția și Administrația:
Cooperativa de librărie „Progresul“ Tg.-Mureș.